

**Coöperatieve Agrarische Natuurbeheervereniging
Collectief Rivierenland**

**Overzicht beheerpakketten
Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer**

**Versie 2017
Deelnemers ANLb**

**15 november 2016
DEFINITIEF**

INHOUDSOPGAVE

Pakket		Pagina
A01	Grasland met rustperiode	3
A02	Kuikenvelden	4
A03	Plas-dras	5
A04	Legselbeheer	6
A05	Kruidenrijk grasland	7
A06	Extensief beweid grasland	8
A07	Ruige mest	9
A08	Hoog waterpeil	10
L09	Poel en klein historisch water	11
L10	Natuurvriendelijke oever	12
L11	Rietzoom en klein rietperceel	13
L12	Duurzaam slootbeheer	14
A13	Botanisch waardevol grasland	15
A13	Kwartelkoning grasland	16
A15	Wintervoedselakker	17
A18	Kruidenrijke akker	18
A19	Kruidenrijke akkerrand	19
L20	Houtwal en houtsingel	20
L20	Elzensingel	21
L21	Knotbomenrijen	22
L22	Knip- of scheerheg	23
L23	Struweelhaag	24
L24	Struweelrand	25
L26	Half- en hoogstamboomgaard	26
L27	Hakhoutbosje	27
L28	Griendje	28
L29	Bosje	29
A13c2	Actief Randenbeheer grasland (Waterschap Rivierenland)	30
A19a1	Actief Randenbeheer bouwland (Waterschap Rivierenland)	31
Bijlage 1	Cumulatietabel	32
Bijlage 2	Lijst met indicatorsoorten	33
Bijlage 3	Checklist onkruidbestrijding	35
Bijlage 4	Overzicht beheervergoedingen	37
	Contact	40

A01 Grasland met rustperiode

Beschrijving

Het in acht nemen van een rustperiode op grasland is vooral voor weidevogels van belang. Ze biedt rust aan broedende vogels door de kans op verstoring van de legfels te minimaliseren. Ook kan het functioneren als opgroeigebied voor jonge weidevogels. In kleinschalige gebieden kunnen graslanden met een rustperiode, eventueel in de vorm van randen, dienen als schuil- en foerageergebied voor diverse fauna zoals kleine zoogdieren, vogels, vlinders en amfibieën. In de rustperiode zijn landbouwkundige werkzaamheden niet toegestaan. Aan het eind van deze periode staat er een vrij hoge vegetatie op het perceel.

Beheereisen

1. Er wordt een rustperiode in acht genomen van datum x tot datum y (zie pakketten) [1];
2. In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats [2];
3. *Pakket l en m*: Het grasland wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid [3];
4. Beweiding is in de rustperiode niet toegestaan [25];

Aanvullende beheervorschriften

5. Er dient van binnen naar buiten gemaaid te worden;
6. Het is niet toegestaan een half uur voor zonsopkomst en een half uur na zonsondergang te maaien;
7. Last minute beheer is mogelijk in de vorm van opwaardering van het pakket. Indien blijkt dat nog weidevogelkuikens aanwezig zijn in de beheereenheid op de einddatum van de rustperiode, kan de maaidatum uitgesteld worden door een pakket met een langere rustperiode af te sluiten;
8. Grasland met een rustperiode in de vorm van randen is toegestaan in kleinschalige gebieden en in gebieden die gericht zijn op waterdoelen (droge respectievelijk natte dooradering, of waterkwaliteitsdoelen). Deze randen moeten minimaal 2 meter breed zijn.

PAKKETTEN	
1a	Grasland met rustperiode van 1 april tot 1 juni
1b	Grasland met rustperiode van 1 april tot 8 juni
1c	Grasland met rustperiode van 1 april tot 15 juni
1d	Grasland met rustperiode van 1 april tot 22 juni
1l	Grasland met rustperiode van 1 mei tot 15 juni, voorweiden; het gras wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid
1m	Grasland met rustperiode van 8 mei tot 22 juni, voorweiden; het gras wordt vanaf 1 maart en voor de rustperiode niet gemaaid

A02 Kuikenvelden

Beschrijving

Het pakket kuikenvelden heeft een vergelijkbaar doel als het pakket 'grasland met rustperiode'. De rustperiode wordt echter niet van tevoren vastgelegd van datum x tot datum y, maar wordt ad hoc bepaald om rust te creëren op plaatsen waar dit nodig is.

Beheereisen

1. Er wordt een rustperiode in acht genomen van datum x tot datum y (zie pakketten) [1];
2. In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats [2];
3. Beweiding is in de rustperiode niet toegestaan [25];

Aanvullende beheervorschriften

4. Indien de kuikenvelden in de vorm van randen worden aangelegd, dienen deze randen ten minste 6 meter breed te zijn;
5. Kuikenvelden mogen op zijn vroegst op 1 juni worden gemaaid;

PAKKETTEN	
2a	Periode 1 mei tot 1 augustus, rustperiode tenminste 2 weken
2b	Periode 1 mei tot 1 augustus, rustperiode tenminste 3 weken
2c	Periode 1 mei tot 1 augustus, rustperiode tenminste 4 weken
2d	Periode 1 mei tot 1 augustus, rustperiode tenminste 5 weken
2e	Periode 1 mei tot 1 augustus, rustperiode tenminste 6 weken

A03 Plas-dras

Beschrijving

Plas-dras biedt een aantrekkelijke biotoop voor weidevogels om te rusten en te foerageren. Op plas-draspercelen kunnen voor het eigenlijke broedseizoen soms honderden weidevogels worden aangetroffen. De aantrekkingskracht is daarmee erg groot en gehoopt wordt dat een deel van deze weidevogels zal besluiten in het gebied te blijven om te broeden. Daarnaast bieden plasdras percelen ook foerageer- en rustmogelijkheden buiten het directe broedseizoen, bijvoorbeeld voor al uitgevlogen jonge vogels en doortrekkers.

Het plas-draspakket a t/m d bestaat uit een grotendeels onder water staand graslandperceel. De periode waarin het perceel onder water staat kan variëren van 2 maanden tot bijna een half jaar. In deze periode staat op het perceel steeds minimaal op 60% van de oppervlakte een waterlaag van minimaal 5 cm, zodat het overige deel van het perceel drassig zal worden. Aan het eind van de plasdrasperiode zal het perceel weer droogvallen, waarna het perceel zich kan herstellen, of weer ingezaaid moet worden.

De pakketten e t/m h vormen een kleinschalige variant van plas-dras en zijn gericht op het ontwikkelen van specifieke plas-dras condities langs greppels en slotjes. De kracht van een greppel plas-dras is het feit dat de beheereenheid in zijn geheel of voor een groot gedeelte wordt geïnundeerd, wat tevens een variatie in de perceelsvegetatie geeft. Bij een greppel plas-dras zullen met name in de kuikenfase veel weidevogelgezinnen gebruik maken van deze waterrand, die vanwege zijn insectenrijkdom een gunstige foerageerlocatie vormt. Greppel plas-dras is ook mogelijk als last minute beheer (pakket i t/m l).

Beheereisen

1. De beheereenheid is geïnundeerd (100% drassig). De inundatieperiode loopt van datum x tot datum y (zie pakketten) [4];

Aanvullende beheervoorschriften

2. De beheereenheid is jaarlijks geïnundeerd;
3. *Pakket a t/m d*: Op minimaal 60% van het oppervlak van de beheereenheid is de laag water tussen de 5 en 20 cm diep;
4. *Pakket e t/m l*: Op minimaal 60% van het oppervlak van de beheereenheid is de laag water ten minste 5 cm diep;
5. *Pakket i t/m l*: Bij het afsluiten van het pakket wordt de begindatum van de inundatie in de overeenkomst tussen deelnemer en Collectief duidelijk vermeld;
6. *Pakket i t/m l*: In de periode tussen 1 mei en 1 augustus wordt een rustperiode gerealiseerd van ten minste x weken (zie pakketten);

PAKKETTEN	
3a	Inundatie van 15 februari tot 15 april
3b	Inundatie van 15 februari tot 15 mei
3c	Inundatie van 15 februari tot 15 juni
3e	Greppel inundatie van 15 februari tot 15 april
3f	Greppel inundatie van 15 februari tot 15 mei
3g	Greppel inundatie van 15 februari tot 15 juni

A04 Legselbeheer

Beschrijving

Om weidevogels te beschermen is het lang niet altijd nodig om alle percelen waarop zich broedende weidevogels bevinden, te beleggen met een rustperiode. Bijvoorbeeld omdat de dichtheid aan weidevogels vrij laag is. In dit soort situaties kan het pakket 'landbouwgrond met legselbeheer' een invulling geven. Het legsel en de onmiddellijke omgeving worden hierbij beschermd tegen landbouwkundige werkzaamheden. Landbouwgrond met legselbeheer kan zowel bestaan uit grasland als uit bouwland. Door het plaatsen van nestbeschermers of het op andere wijze ontzien van de legsels bij werkzaamheden, wordt de kans op het uitkomen van het legsel sterk vergroot. Percelen met legselbeheer hebben over het algemeen weinig nut als foerageergebied voor jonge weidevogels, tenzij gekozen wordt voor een combinatie met een kruidenrijke weidevogelgraslandrand. Het perceel wordt grotendeels normaal agrarisch gebruikt. Nesten worden gemarkeerd met stokken of nestbeschermers om ze te ontzien bij landbouwkundige werkzaamheden, zoals maaien, weiden of inzaaien.

Beheereisen

1. *Pakket a:* Gevonden nesten worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijv. stalkaart of geo-informatie). Indien een perceel grasland wordt gemaaid of anderszins bewerkt, wordt een enclave van tenminste 50m² met minimaal een straal van 3,5 meter aangehouden om de aanwezige gevonden nesten. Bij beweiding is een nestbeschermer geplaatst [5];
2. *Pakket b:* Er wordt een rustperiode in acht genomen van 15 april tot en met 15 mei [1];
3. *Pakket b:* In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats [2];

Aanvullende beheervoorschriften

4. *Pakket a:* De beheereenheid wordt tijdens het broedseizoen één of enkele malen afgezocht op aanwezige legsels. Alle gevonden nesten worden gemarkeerd en geregistreerd (bijvoorbeeld stalkaart bij de deelnemer of via database Boerenlandvogels Nederland);
5. *Pakket a:* Indien een perceel bouwland met nesten wordt bewerkt, dan wordt het nest gespaard door het tijdelijk te verplaatsen, of door middel van een nestbeschermer, of door om het nest heen te werken;
6. *Pakket b:* Er wordt een rustperiode in acht genomen van ten minste 15 april tot en met 15 mei. Als eerder dan 15 april legsels worden aangetroffen dan geldt de rustperiode vanaf het moment dat er legsels zijn geconstateerd en gemeld. In deze periode worden geen werkzaamheden uitgevoerd zoals zaaien, frezen, schoffelen en eggen;
7. Op percelen met nesten of kuikens wordt uitsluitend bij daglicht gemaaid. Daarnaast worden voldoende voorzorgsmaatregelen in acht genomen om aanwezige nesten of kuikens te sparen;
8. Alle gevonden nesten dienen te worden gespaard. Uitsluitend nesten van Kievit, tureluur, grutto, wulp, slobbeend en zomertaling komen in aanmerking voor een vergoeding;

PAKKETTEN	
4a1	Nesten beschermen op grasland of bouwland
4b	Rustperiode op bouwland van 15 april tot 15 mei

A05 Kruidenrijk grasland

Beschrijving

Kruidenrijke percelen en randen hebben een aantrekkelijke werking op weidevogelkuikens en kunnen dan ook een belangrijk toevluchtsoord vormen als omliggend grasland wordt gemaaid. Opgroeiende weidevogelkuikens vinden hier hun voedsel (insecten) en schuilgelegenheid. De bloeiende kruiden trekken insecten aan.

Beheereisen

1. *Pakketten a t/m g, j en k*: er wordt een rustperiode in acht genomen van datum x tot datum y (zie pakketten) [1];
2. In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats [2];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
4. Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17];
5. Minimaal a (zie pakketten) verschillende indicatorsoorten uit Bijlage 1 zijn in transect aanwezig in de periode datum x tot datum y (groei seizoen) [19];
6. *Bij pakketten a t/m g, j en k*: Beweiding is in de rustperiode niet toegestaan [25];

Aanvullende beheervoorschriften

7. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van haarden van akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel;
8. *Pakketten a t/m c*: Het gewas wordt jaarlijks voor 1 augustus afgevoerd door middel van maaien en afvoeren. Tweede / derde keer maaien en afvoeren is toegestaan;
9. Er dient van binnen naar buiten gemaaid te worden;
10. Het is niet toegestaan een half uur voor zonsopkomst en een half uur na zonsondergang te maaien;
11. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid. Doorzaai is, na overleg en advies van het collectief, toegestaan om de kruidenrijkdom te vergroten;
12. *Pakket a t/m f*: Uitsluitend bemesting met vaste mest toegestaan buiten de rustperiode;
13. *Pakket h en i*: Bemesting is in het geheel niet toegestaan;
14. *Pakket h en i*: Beweiding van de beheereenheid is toegestaan wanneer de beheereenheid is gelegen langs de randen van een perceel;
15. De beheereenheid is in het geval van randenbeheer minimaal 2 en maximaal 6 meter breed en minimaal 200 m²;

PAKKETTEN	
5a	Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 15 juni
5b	Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 22 juni
5c	Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 1 juli
5d	Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 8 juli
5e	Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 15 juli
5f	Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 22 juli
5h	Rand klasse A, 4 verschillende indicatorsoorten
5i	Rand klasse B, 8 verschillende indicatorsoorten

A06 Extensief beweid grasland

Beschrijving

Extensief beweid grasland is bedoeld voor weidevogels die voorkomen op wat korter grasland en een bepaalde beweidingdruk kunnen hebben. Het dient zowel als broedgebied als voor foerageergebied voor oudere vogels en kuikens. Beweidingsdruk en rustperiode kunnen daarop worden afgestemd. Extensief beweid grasland is structureel rijk grasland, omdat er vanwege de lage veedichtheid verschillen in het beweidingpatroon ontstaan. Landbouwkundige werkzaamheden en chemische onkruidbestrijding zijn niet toegestaan in de rustperiode. Dit omdat kruiden insecten aantrekken, die als voedsel dienen voor de weidevogels en hun kuikens en daarmee van belang zijn voor het broedsucces van de weidevogels. Wel mag er beweid worden met een lage beweidingdichtheid

Beheereisen

1. Beweiding is verplicht vanaf datum x tot datum y met minimale a en maximale veebezetting b (GVE*/ha) (zie pakketten) [8];

Aanvullende beheervorschriften

2. *Pakket a en c*: Rustperiode is van 1 april tot 15 juni;
3. *Pakket b*: Rustperiode is van 1 april tot 15 oktober;
4. Tijdens de rustperiode wordt de beheereenheid niet gemaaid, gerold, gesleept, gescheurd, gefreesd, (her)ingezaaid, doorgezaaid of bemest. In deze periode is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen niet toegestaan.

PAKKETTEN	
6a	Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha
6b	Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 oktober, maximaal 0,5 GVE/ha
6c	Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 GVE/ha en maximaal 3 GVE/ ha

* Toelichting GVE (Grootvee-eenheid):

Omschrijving	GVE
Stieren, koeien en andere runderen ouder dan 2 jaar	1,00
Paardachtigen ouder dan 6 maanden	1,00
Runderen vanaf 6 maanden maar niet ouder dan 2 jaar	0,60
Runderen jonger dan 6 maanden	0,40
Schape, lammeren en geiten	0,15

A07 Ruige mest

Beschrijving

Het uitrijden van ruige mest is gunstig in een totaalaanpak voor weidevogelbeheer. Het bevordert een 'rustige' grasgroei, waardoor het gewas minder vol wordt en geschikter voor kuikens. Ook zorgt ruige mest voor meer structuur in het gewas en biedt het meer ruimte voor kruiden. De organische mest zorgt bovendien voor een rijk bodemleven waarop oudervogels kunnen foerageren. Tenslotte wordt het stro in de ruige mest door sommige vogels, Kieviten met name, ook gebruikt als nestmateriaal.

Beheereisen

1. Bemesting met ruige stalmest is verplicht; [6];

Aanvullende beheervorschriften

2. Op de beheereenheid wordt in een kalenderjaar ten minste 10 en maximaal 20 ton ruige stalmest per hectare uitgereden;
3. De ruige stalmest wordt opgebracht tussen 1 februari en de begindatum van de rustperiode, óf vanaf de dag volgend op de einddatum van de rustperiode van het betreffende agrarische beheerpakket tot 1 september, waarbij per beheerjaar slechts één keer de oppervlakte van de beheereenheid kan worden vergoed. Het is wel toegestaan om jaarlijks meer dan één melding te doen van telkens een deel van de oppervlakte van de beheereenheid;
4. Van het uitrijden van de ruige stalmest wordt binnen 7 dagen na dat uitrijden melding gedaan bij het Collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - het nummer van de beheereenheid met het Ruige mest beheerpakket
 - de oppervlakte waarop ruige mest is uitgereden
 - de datum waarop de ruige mest is uitgereden

PAKKETTEN	
7a	Ruige mest rijland

A08 Hoog waterpeil

Beschrijving

Voor de instandhouding van vitale weidevogelpopulaties is het noodzakelijk dat naast het optimaliseren van het beheer ook de inrichting wordt geoptimaliseerd ten aanzien van waterpeil. Hierdoor is het bodemleven beter beschikbaar, wordt de grasgroei vertraagd en ontstaat er meer variatie in structuur van de grasmat.

Beheereisen

1. Door een tijdelijke, plaatselijke voorziening is het oppervlaktewaterpeil van datum x tot datum y minimaal a centimeter (zie pakketten) hoger dan eerste volgende watergang aangrenzende aan beheereenheid [18];

Aanvullende beheervoorschriften

2. Het oppervlaktewaterpeil naast de beheereenheid bereikt ná de verhoging een peil t.o.v. het (gemiddelde) maaiveld van 25 centimeter of minder op veengrond en 40 centimeter of minder op kleigrond;
3. Het pakket kan niet worden afgesloten in gebieden die volgens het peilbesluit van het Waterschap een drooglegging hebben van 70 cm of meer (zomerpeil). Te allen tijde, echter, moet op de beheereenheid de bij punt 2 genoemde drooglegging (respectievelijk 25 en 40 cm) gerealiseerd zijn;
4. Er is een schriftelijke toestemming nodig van het waterschap, het Collectief kan hier een rol in vervullen;
5. Het verschil tussen het opgezette peil en het omringende peil is bij de peilscheidingen of stuwtejes te meten;
6. Voor de bepaling van de door de peilverhoging beïnvloede oppervlakte (= de oppervlakte waarop de beheervergoeding betrekking heeft, de oppervlakte die dus ingetekend moet worden in SCAN-GIS) wordt de volgende methode geadviseerd: vanuit de watergang waarin het peil is opgezet wordt aan weerszijden op de oever vanaf de waterlijn 25 meter het land in een effect verwacht. De lengte van de watergang x 25 meter op de ene oever, plus lengte watergang x 25 meter op de andere oever = de beïnvloede oppervlakte. Uiteraard moet hierbij wel gecorrigeerd worden voor overlap in hoeken van percelen.

PAKKETTEN	
Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt:	
8a	met minimaal 20 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 1 februari tot 15 juni
8b	met minimaal 30 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 1 februari tot 15 juni
8c	met minimaal 40 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 1 februari tot 15 juni

L09 Poel en klein historisch water

Beschrijving

Poelen en het aangrenzende landbiotoop zijn van groot belang als leefgebied voor amfibieën zoals kamsalamander en rugstreeppad. Openheid rondom (een deel van) de poel is van belang om een goede voortplantingsbiotoop voor amfibieën te behouden. Door vegetatie periodiek en gefaseerd te maaien, vinden insecten in de niet-gemaaide delen een overwinteringsplek.

Het is van belang te voorkomen dat de poel dichtgroeit, dichtslibt en verlandt. Door regelmatig het teveel aan slib, afgestorven plantenresten en waterplanten te verwijderen (opschonen) blijft ook de zuurstofvoorziening in het water op peil. Het beste is om opschonen van de poel in fases uit te voeren. Op deze manier wordt niet de hele poel door de onderhoudswerkzaamheden verstoord, en blijft altijd een deel van de begroeiing in stand waar de, in de poel aanwezige, organismen heen kunnen vluchten.

De oeverzone van een klein historisch water als een kolk of wiel is vaak smal. Het talud loopt steil af, ook dichtbij de kant is het al snel te diep voor oeverplanten. Bij een groter en/of dieper water is kans op aanwezigheid van vis. Het water is dan minder geschikt voor amfibieën, omdat vissen de amfibie-eitjes opeten.

Beheereisen

1. In de beheerperiode wordt minimaal 75 % tot maximaal 100 % van de beheereenheid geschoond en/of gemaaid in de periode van 1 september tot 15 oktober [23];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];

Aanvullende beheervoorschriften

3. Minimaal de helft van het natte oppervlakte van de poel bestaat in de periode 15 maart tot 15 juni uit open water. Voor behoud van voldoende open water wordt het element periodiek opgeschoond. Een incidentele droogval is toegestaan in de periode 15 juni tot 15 november;
4. Schoningswerkzaamheden worden verricht in de periode tussen 1 september en 15 oktober;
5. Tijdens de beheerperiode van 6 jaar wordt de poel minimaal 1x opgeschoond;
6. De poel wordt in twee fasen opgeschoond. Ca. 50% van de poel wordt het ene jaar opgeschoond en de andere ca. 50% wordt minimaal 2 jaar later opgeschoond;
7. Nadat het groot onderhoud (opschonen) aan de poel is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - het nummer van de beheereenheid
 - de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
8. Vertrapping van de oevers bij het gebruik van het element als veedrinkplaats wordt voorkomen. Bij het gebruik als veedrinkplaats is minimaal de helft van de oeverlengte uitgerasterd;
9. Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in het element gebruikt worden;
10. Er mogen geen vissen of andere dieren (zoals eenden en ganzen) worden uitgezet of gekweekt;
11. Sloopmaaisel of bagger mag niet verwerkt worden in en rond het element;
12. Vegetatie op de oever wordt periodiek en gefaseerd gemaaid;
13. Eventueel wordt een teveel aan bomen en struiken op de oever verwijderd of gesnoeid. Snoeiwerkzaamheden worden uitgevoerd tussen 1 oktober en 1 maart;
14. Een kleine poel is kleiner dan 175 m², een grote poel groter dan 175 m².

PAKKETTEN	
9f	Jaarlijks beheer + eens in de 10 jaar opschonen binnen beheerperiode < 175 m ²
9i	Jaarlijks beheer + eens in de 10 jaar opschonen binnen beheerperiode > 175 m ²

L10 Natuurvriendelijke oever

Beschrijving

Natuurvriendelijke oevers zijn door de mens aangebracht in de vorm van een plas- of dras berm of een flauw talud langs een bestaande waterloop. De begroeiing bestaat uit plantensoorten van natte ruigten en natte graslanden. Natuurlijk oevers zijn van groot belang voor de biodiversiteit door hun functie als belangrijk onderdeel van het leefgebied van soorten als bittervoorn, grote modderkruiper, kamsalamander en rugstreeppad. Ook bij weidevogelbeheer zijn natuurvriendelijke oevers van belang.

Beheereisen

1. *Pakket a*: Minimaal 40% tot maximaal 100% van de beheereenheid is van 15 juli tot 1 maart van het volgende jaar geschoond en/of gemaaid [23];
2. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
3. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
4. *Pakket a*: De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

5. De beheereenheid wordt in een cyclus van minimaal éénmaal per 2 jaar en maximaal éénmaal per jaar geschoond en/of gemaaid;
6. Nadat de schoon- en/of maaiwerkzaamheden zijn verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - het nummer van de beheereenheid
 - de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
7. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van haarden van akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel;
8. Er mogen geen meststoffen in het element gebruikt worden;
9. *Pakket b*: uitsluitend beweiding met schapen toegestaan.

PAKKETTEN	
10a	Natuurvriendelijke oever
10b	Natuurvriendelijke oever met schapenbegrazing

L11 Rietzoom en klein rietperceel

Beschrijving

Rietzomen bestaan uit smalle rietstroken die grenzen aan agrarisch gebruikte percelen. Deze rietstroken kunnen zowel individueel als in samenhang met elkaar voorkomen, en in de laatste vorm soms vele kilometers lengte beslaan. Rietzomen en kleine rietpercelen zijn vanwege het veelal extensieve gebruik van groot belang voor de biodiversiteit als broedgebied voor rietvogels en als leefgebied voor andere soorten als poelkikker, ringslang en diverse libellen.

Beheereisen

1. Minimaal 40% tot maximaal 100% van de beheereenheid is van 15 juli tot 1 maart van het volgende jaar geschoond en/of gemaaid [23];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervorschriften

4. De beheereenheid wordt in een cyclus van minimaal éénmaal per 4 jaar en maximaal éénmaal per 2 jaar geschoond en/of gemaaid;
5. Nadat de schoon- en/of maaiwerkzaamheden zijn verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - het nummer van de beheereenheid
 - de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
6. Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in het element gebruikt worden;
7. Maximaal 20% van de oppervlakte van het element bestaat uit struweel;
8. Smalle rietzoom is smaller dan 5 meter; brede rietzoom is breder dan 5 meter.

PAKKETTEN	
11a	Smalle rietzoom
11b	Brede rietzoom en klein rietperceel

L12 Duurzaam slootbeheer

Beschrijving

Afhankelijk van hun breedte, diepte en profiel kunnen sloten van belang zijn voor soorten als krabbenscheer, fonteinkruid, zwanenbloem, grote modderkruiper en bittervoorn. Naast de minimumeisen die het waterschap stelt aan het onderhoud van sloten (de Keur) kan zorgvuldig en gefaseerd beheer van de sloot de ecologische waarde ervan versterken.

Beheereisen

1. *Pakket a*: Bagger is met inachtneming van de mestvrije zone op aangrenzende landbouwgrond gespoten; [26];
2. *Pakket b en c*: Minimaal X% tot maximaal Y% van de beheereenheid is van 15 juni tot 1 december geschoond en/of gemaaid (zie pakketten) [23];
3. *Pakket b, c*: Snoei- en of maaifval is verwijderd [24];

Aanvullende beheervoorschriften

4. *Pakket a*: er wordt niet gezogen binnen 60 cm vanaf de waterlijn;
5. *Pakket a*: de zuigkop van de baggerpomp wordt ieder jaar zoveel mogelijk door dezelfde vore getrokken in de sloot;
6. *Pakket a*: de sloot is minimaal 2 meter breed en loopt tijdens het baggeren niet droog;
7. *Pakket a*: er komt geen bagger terecht in de slootkant;
8. *Pakket a*: er wordt gebaggerd in mozaïekvorm, dus niet alles tegelijk. Het Collectief geeft aan wanneer welke sloot gebaggerd mag worden;
9. *Pakket a*: Nadat de baggerwerkzaamheden zijn verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
10. *Pakket b*: het slootvuil wordt afgevoerd of verwerkt op het naastgelegen perceel d.m.v. bijvoorbeeld een wallenfrees;
11. *Pakket b*: indien de Keur dit toestaat blijft een deel van de slootbegroeiing tijdens het slootschonen staan (afhankelijk van de Keur maximaal 25 % van de begroeiing);
12. *Pakket b en c*: bij het slootschonen wordt gebruik gemaakt van een maaikorf of een eco-reiniger. Andere slootreinigingsapparatuur kan ook gebruikt worden mits het bodemprofiel inclusief de wortels van waterplanten in de sloot niet beschadigd wordt;
13. Er mogen geen meststoffen in het element gebruikt worden;
14. *Pakket c*: De sloot wordt 1 keer per 3 jaar geschoond, waarbij minimaal 40% en maximaal 60% van de aanwezige begroeiing met krabbenscheer in de lengterichting van de sloot blijft staan;
15. *Pakket c*: Voor deze variant is toestemming nodig van het waterschap, of deze vorm van beheer moet toelaatbaar zijn volgens de Keur.

PAKKETTEN	
12a	Baggeren met de baggerpomp, 20 tot 100%
12b	Ecologisch slootschonen, 30 tot 100%
12c	Ecologisch slootschonen voor krabbenscheervegetaties, 10 tot 60%

A13 Botanisch waardevol grasland

Beschrijving

Botanische graslanden hebben vaak een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. Karakteristieke soorten zijn paardenbloem, scherpe boterbloem en pinksterbloem, en op de drogere percelen margriet, knoopkruid en leeuwentand. Op de wat vochtiger graslanden kunnen kamgrasweiden ontstaan. Botanisch waardevol grasland kan een belangrijke bijdrage leveren aan diverse vormen van beheer gericht op vogels, insecten, amfibieën en kleine zoogdieren. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron, en de wat open, ijle structuur van het gewas kan schuilgelegenheid bieden.

De kruidenrijkdom wordt bevorderd door de bodem te verschralen: niet bemesten, geen bagger opbrengen en het maaisel afvoeren. Het juiste moment van maaien heeft een positieve invloed op de soortenrijkdom. Soms kan jaarlijks tweemaal maaien zinvol zijn.

Minder gewenste soorten zoals akkerdistel kunnen plekgewijs gemaaid worden vóór de bloei, zodat de planten zich niet uitzaaien. Bij het randenbeheer kan een gevarieerd maaibeheer toegepast worden om diversiteit in de begroeiing te verkrijgen. Bijvoorbeeld bij brede stroken (breder dan 3m) wordt het deel dat grenst aan een ander landschapselement, een sloot of een berm slechts eenmaal (laat) gemaaid en het andere deel tweemaal.

Beheereisen

1. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
2. Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit Bijlage 1 zijn in transect aanwezig in de periode maart tot oktober (groeiseizoen) [19];
3. *Pakket a*: Van 1 maart tot 1 oktober is beweiding toegestaan met maximale veebezetting 2 GVE*/ha [21];
4. *Pakket b*: Beweiding is van 1 maart tot 1 augustus niet toegestaan [25];
5. *Pakketten b, c, d*: Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17];
6. *Pakket d*: Beweiding is niet toegestaan [25];

Aanvullende beheervoorschriften

1. De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht;
2. *Pakket a*: Bijvoeren is niet toegestaan;
3. Maaien is toegestaan ná 15 juni;
4. *Pakketten c en d*: randen liggen aan de buitenkant van het perceel;
5. *Pakketten b, c en d*: Indien het perceel of de rand erg voedselrijk is, dan kan twee keer per jaar gemaaid worden. De tweede maaibeurt kan het beste plaatsvinden in augustus / september;
6. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid. Doorzaai is, na overleg en advies van het collectief, toegestaan om de kruidenrijkdom te vergroten;
7. Klepelen is niet toegestaan.

PAKKETTEN	
13a	Botanisch weiland
13b	Botanisch hooiland
13c	Botanisch waardevolle weiderand
13d	Botanisch waardevolle hooilandrand

* Toelichting GVE (Grootvee Eenheid)

Omschrijving	GVE
Stieren, koeien en andere runderen ouder dan 2 jaar	1,00
Paardachtigen ouder dan 6 maanden	1,00
Runderen vanaf 6 maanden maar niet ouder dan 2 jaar	0,60
Runderen jonger dan 6 maanden	0,40
Schapen, lammeren en geiten	0,15

A13 Kwartelkoning grasland

Beschrijving

De kwartelkoning is een trekvogel, die overwintert in Afrika. Pas laat in het voorjaar, vanaf mei, komen kwartelkoningen in Nederland aan. Zij zoeken dan een broedplaats in o.a. structuurrijke hooilanden. In Oost-Nederland broeden kwartelkoningen in de hooilanden, beheerd met pakket 13b, in de uiterwaarden langs de rivieren Rijn, Waal en IJssel. De broedperiode is van mei tot augustus. Daarom is bij aanwezigheid van kwartelkoningen uitgesteld maaien na 15 juni wenselijk, dit kan worden geregeld met pakket 13 e, f en g.

SOVON heeft een netwerk van waarnemers, die op bepaalde momenten op zoek gaan naar broedplaatsen (zg. roepplekken) van de kwartelkoning. Het Collectief onderhoudt contacten met de SOVON waarnemers over de locatie van deze roepplekken.

Direct na constateren van de roepplek neemt de coördinator van het collectief contact op met de beheerder om dit last minute pakket af te spreken. De oppervlakte voor uitgesteld maaien wordt, per situatie, in overleg met SOVON bepaald. Hierbij gelden rivierdijk, rivier, houtwallen, hagen, wegen en afrasteringen als uiterste begrenzing.

Beheereisen

1. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
2. Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit Bijlage 1 zijn in transect aanwezig in de periode maart tot oktober (groeiseizoen) [19];
3. *Pakket b*: Beweiding is van 1 maart tot 1 augustus niet toegestaan [25];
4. *Pakket b, e, f en g*: Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17];
5. *Pakketten e, f en g*: Er wordt een rustperiode in acht genomen van datum x tot datum y (zie pakketten) [1];
6. *Pakketten e, f en g*: In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats. [2]
7. *Pakket e, f en g*: Beweiding is in de rustperiode niet toegestaan [25];

Aanvullende beheervoorschriften

8. De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
9. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid.
10. Klepelen is niet toegestaan;
11. *Pakket b*: Maaien is toegestaan ná 15 juni.

PAKKETTEN	
13b1	Botanisch hooiland t.b.v. Kwartelkoning
13e	Botanisch hooiland met rust van 15 juni tot 20 juli (uitgestelde maaidatum van 5 weken)
13f	Botanisch hooiland met rust van 15 juni tot 3 augustus (uitgestelde maaidatum van 7 weken)
13g	Botanisch hooiland met rust van 15 juni tot 17 augustus (uitgestelde maaidatum van 9 weken)

A15 Wintervoedselakker

Beschrijving

Het pakket Wintervoedselakker heeft een meerwaarde voor in Nederland overwinterende akkervogels zoals kneu, keep, patrijs, geelgors en veldleeuwerik. Niet geogoste zaden dienen voor hen als voedsel in de winter.

Beheereisen

1. Er wordt een rustperiode in acht genomen van 15 mei tot 15 maart [1];
2. In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats [2];
3. Minimaal 90% tot maximaal 100% van de beheereenheid bestaat van 15 mei tot 15 maart uit zomergraan, wintergraan, bladrammenas of een combinatie van deze gewassen [9];
4. Na 15 mei blijft het gewas staan tot 15 maart van het volgende jaar [13];

Aanvullende beheervorschriften

5. Bemesting van de beheereenheid is niet toegestaan tijdens de rustperiode;
6. Wintergraan kan niet twee jaar achtereen op hetzelfde perceel worden geteeld. Men dient op een ander perceel verder te gaan;
7. De beheereenheid dient jaarlijks tussen 16 maart en 30 april te worden ingezaaid met een gangbare zaaidichtheid, voor zover het zomergraan of bladrammenas betreft. Wanneer gekozen wordt voor een combinatie van gewassen, dienen deze in stroken naast elkaar geteeld te worden;
8. Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het Protocol Chemische bestrijding bij agrarisch natuurbeheer (bijlage 2).

PAKKETTEN	
15a1	Wintervoedselakker 15 mei tot 15 maart klei
15a2	Wintervoedselakker 15 mei tot 15 maart zand

A18 Kruidenrijke akker

Beschrijving

De kruidenrijke akker is van belang voor diverse soorten fauna in kleinschalige landschappen. De nectar, het stuifmeel, de zaden en de aangetrokken insecten vormen een interessante voedselbron voor veel dieren. Een goed ontwikkelde kruidenrijke akker is een bont pallet van grijsgeel of groengeel wuivende korenhalmen, rode klaprozen, witte kamilles en blauwe korenbloemen. Een niet te dicht gezaaid graangewas biedt ruimte voor de gewenste kruiden. Daarnaast wordt de effectiviteit van het pakket sterk verhoogd indien ruimte wordt geboden voor de vestiging en handhaving van meerjarige (overblijvende) kruiden.

Beheereisen

1. Minimaal 40% tot maximaal 100% van de beheereenheid bestaat in de jaren waarin graan verbouwd wordt van 15 mei tot 15 juli uit het gewas graan (niet zijnde maïs) [9];

Aanvullende beheervoorschriften

2. Bemesting van de beheereenheid met kunstmest is niet toegestaan, ook niet in de jaren dat geen graan geteeld wordt. Bemesting met organische mest is wel toegestaan;
3. *Pakket d*: In tenminste drie van de vijf jaren van de beheerperiode wordt graan (met uitzondering van maïs) verbouwd;
4. *Pakket e*: In tenminste vier van de vijf jaren van de beheerperiode wordt graan (met uitzondering van maïs) verbouwd;
5. Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het Protocol Chemische bestrijding bij agrarisch natuurbeheer (bijlage 2).

PAKKETTEN	
18a1	Drie van de vijf jaar graan
18b1	Vier van de vijf jaar graan

A19 Kruidenrijke akkerranden

Beschrijving

Beheerde akkerranden kunnen verschillende functies hebben. Ze kunnen dienen als broed-, schuil- en foerageergebied voor akkervogels zoals veldleeuwerik en patrijs. In kleinschalige landschappen kunnen akkerranden echter ook een belangrijke functie hebben als voedselbron en schuilgelegenheid voor diverse soorten vogels (zoals keep, kneu, zomertortel, geelgors), zoogdieren, insecten, reptielen en amfibieën.

Akkerranden bestaande uit een mengsel van bloemrijke kruiden en granen bedienen verschillende (akker)vogels. De kruidenrijke vegetatie trekt insecten aan, de (oliehoudende) zaden bieden voedsel in herfst en winter. Kruiden en graan blijven in de winter staan. Op deze manier blijft in het winterhalfjaar schuilgelegenheid en beschikbaarheid van voedsel (zaden) aanwezig. Akkerranden langs waterlopen kunnen dienen als middel om drift bij chemische bestrijding in de akker naar de waterloop toe te verminderen. Tenslotte kunnen ingezaaide kruiden natuurlijke vijanden aantrekken, die bijdragen aan een verminderde noodzaak voor chemische bestrijding.

Beheereisen

1. Minimaal 90% tot maximaal 100% van de beheereenheid bestaat van 15 mei tot 1 februari uit één van de volgende gewassen of teelten: gras, granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (lucerne, rode klaver), braak of een combinatie van deze. De toegestane gewassen of teelten worden jaarlijks vastgesteld in het collectief akkerrandenbeheerplan [9];
2. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervorschriften

3. Een kruidenrijke akkerrand is minimaal 3 en maximaal 18 meter breed;
4. Tussen 15 mei en 1 februari vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats;
5. Het collectief levert jaarlijks voor 1 februari een akkerbeheerplan op, met daarin voorwaarden voor zaaidichtheden en zaadmengsels;
6. De beheereenheid dient jaarlijks tussen 1 februari en 15 mei te worden ingezaaid met een zaaidichtheid conform beheerplan;
7. Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het Protocol Chemische bestrijding bij agrarisch natuurbeheer (bijlage 2);
8. Bemesting van de beheereenheid is niet toegestaan, tenzij het gaat om een rand van tenminste 9 meter breed waarin kruiden of granen zijn ingezaaid. In dat geval is een bemesting met vaste mest toegestaan, na afstemming met en akkoord van het Collectief;
9. De beheereenheid mag, in overleg met het collectief, jaarlijks op een ander bouwlandperceel worden aangelegd;
10. De beheerder draagt zelf zorg voor inzaai en zaigoed, passend binnen het akkerrandenbeheerplan.

PAKKETTEN	
19g1	Kruidenrijke akkerranden op klei
19g2	Kruidenrijke akkerranden op zand

L20 Houtwal en houtsingel

Beschrijving

Een houtwal of houtsingel is een vrijliggend lijnvormig en aaneengesloten landschapselement, al dan niet groeiend op een aarden wal, met een opgaande begroeiing van inheemse bomen en/of struiken. De begroeiing wordt als hakhout beheerd. Het landschapselement is van belang voor vogels, amfibieën, insecten en kleine zoogdieren.

Een houtwal en houtsingel wordt periodiek afgezet in een cyclus van éénmaal per 6-15 jaar, met uitzondering van eventuele overstaanders.

Beheereisen

1. Het afzetten van het element en overige snoeiwerkzaamheden worden verricht in de periode tussen 1 oktober en 1 maart. Het overige deel wordt in stand gehouden [22];
2. Snoeiafval op rillen leggen in de beheereenheid (niet versnipperen) [28]; en / of
3. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
4. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
5. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

6. Takken die over aangrenzende percelen hangen mogen het hele jaar worden teruggesnoeid;
7. Ten minste 75% van de oppervlakte van het landschapselement wordt als hakhout beheerd;
8. Gedurende de contractperiode wordt het element éénmaal afgezet (=eindkap);
9. Nadat het groot onderhoud (afzetten) aan de houtsingel of houtwal is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
10. De diameter van het hakhout, behoudens de eventuele overstaanders, is maximaal 15 cm op 1 m boven de hakhoutstoof (beheereenheden met grotere dikte dienen afgezet te worden);
11. De af te zetten lengte houtwal of houtsingel dient minimaal 1,5 tot 2 maal de boomhoogte van de aangrenzende bomen te zijn. Er is dan voldoende lichtinval, zodat de stobben weer kunnen uitlopen;
12. Als het element is voorzien van een wallichaam, wordt deze in stand gehouden;
13. Houtsingels langer dan 100 m worden in minimaal twee fasen afgezet. Ca. 50% van het element wordt het ene jaar afgezet en ca. 50% wordt minimaal 2 jaar later afgezet;
14. Als takken of stammen versnipperd worden mogen de snippers niet verwerkt worden in de beheereenheid;
15. Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden, voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt;
16. Bemesting is niet toegestaan;
17. Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
18. Branden is in de beheereenheid, of in de directe omgeving daarvan, niet toegestaan;

PAKKETTEN	
20c6	Houtwal en houtsingel, jaarlijks beheer + eindkap cyclus 10 jaar
20c7	Houtwal en houtsingel, jaarlijks beheer + eindkap cyclus 25 jaar
20e3	Houtwal en houtsingel eindkap cyclus 10-12 jaar

L20 Elzensingel

Beschrijving

Een elzensingel is een vrijliggend lijnvorming en aaneengesloten landschapselement van één rij dat grotendeels bestaat uit Zwarte els en als hakhout wordt beheerd. Het landschapselement is van belang voor vogels, amfibieën, insecten en kleine zoogdieren. De elzensingel wordt periodiek afgezet in een cyclus van éénmaal per 6-21 jaar.

Beheereisen

1. Het afzetten van het element en overige snoeiwerkzaamheden worden verricht in de periode tussen 1 oktober en 1 maart. Het overige deel wordt in stand gehouden [22];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
4. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

5. Takken die over aangrenzende percelen hangen mogen het hele jaar worden teruggesnoeid;
6. Tenminste 75% van de lengte van het element wordt als hakhout beheerd;
7. Gedurende de contractperiode wordt het element éénmaal afgezet (=periodiek beheer);
8. Nadat het groot onderhoud (afzetten) aan de elzensingel is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
9. De diameter van het hakhout, behoudens de eventuele overstaanders, is maximaal 15 cm op 1 m boven de hakhoutstoof (beheereenheden met grotere dikte dienen afgezet te worden);
9. Elzensingels langer dan 100 meter worden in minimaal twee fasen afgezet. Ca. 50% van het element wordt het ene jaar afgezet en ca. 50% wordt minimaal 2 jaar later afgezet;
10. Als takken of stammen versnipperd worden mogen de snippers niet verwerkt worden in de beheereenheid;
11. Bemesting is niet toegestaan;
12. Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
13. Branden is in de beheereenheid of in de directe omgeving daarvan niet toegestaan;

PAKKETTEN	
20b4	Elzensingel >75% bedekking jaarlijks beheer + periodiek beheer 7e of 14e jaar bij cyclus 21 jaar

L21 Beheer van bomenrijen: knotbomen

Beschrijving

Knotbomen zijn bomen met een opgaande stam, waarbij periodiek de boven op die stam groeiende takken (of pruik) worden geoogst. Door die oogst ontstaat er op deze hoogte een vergroeiing van de stam: de knot. Knoteiken worden traditioneel één keer in de tien tot vijftien jaar geknot. Bij knotessen en -elzen gebeurde dat eens in de vijf tot acht jaar en knotwilgen en knotpopulieren worden meestal eens in de vier tot zes jaar geknot. Knotbomen zijn karakteristieke landschapselementen. Vooral oude knotbomen zijn van groot belang voor de biodiversiteit vanwege hun functie als broedplek voor vogels als rans- en steenuil die gebruikt maakt van geschikte holtes. Ook diverse soorten vleermuizen maken gebruik van holle knotbomen. Dat geldt ook voor allerlei soorten muizen en marterachtigen als bunzing en hermelijn. De vroeg in het voorjaar bloeiende knotwilgen zijn een eldorado voor insecten die van stuifmeel en nectar leven.

De stam van een knotboom wordt periodiek op een hoogte van ca. 2m boven maaiveld afgezet (geknot). De takken worden afgezaagd op 5 tot 10 cm van de kruin in een horizontaal vlak, zodat een stompje tak blijft staan. Hierdoor ontstaan sneller holten die gunstig zijn voor holenbroeders en eenden.

Beheereisen

1. Knotwerkzaamheden worden alleen verricht in de periode tussen 1 oktober en 1 maart [22];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
4. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

5. De stam van een knotboom wordt minimaal op een hoogte van 1 meter boven maaiveld afgezet (geknot);
6. Gedurende de contractperiode wordt de knotbomenrij éénmaal geknot;
7. Knotbomenrijen van meer dan 15 stuks worden in minimaal twee fasen geknot. Ca. de helft van de knotbomenrij wordt het ene jaar geknot en de andere helft wordt minimaal 2 jaar later geknot;
14. Nadat het groot onderhoud (knotten) aan de knotbomenrij is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o het aantal bomen dat geknot is
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
8. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
9. Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden;
10. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid;
11. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
12. Het raster mag niet aan het element bevestigd worden;
13. Bemesting is niet toegestaan;
14. Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
15. Branden is in de beheereenheid of in de directe omgeving daarvan niet toegestaan.

PAKKETTEN	
21a4	Knotbomenrij diameter <20 cm
21a5	Knotbomenrij diameter 20-60 cm
21a6	Knotbomenrij diameter >60 cm

L22 Knip- of scheerheg

Beschrijving

Heggen zijn al eeuwen te vinden in het Nederlandse cultuurlandschap. Ze komen overal voor, maar zijn vooral te vinden rondom boomgaarden bij boerderijen. In het Maasheggen gebied is de knip- en scheerheg (die daar veelal gevlochten wordt) een karakteristiek element in het landelijk gebied. Knip- en scheerheggen zijn van belang voor de biodiversiteit vanwege hun functie als broedgebied voor struweelvogelsoorten als braamsluiper en kneu en als leefgebied voor vele soorten insecten en daarmee weer als voedselgebied voor vleermuizen als gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Ze worden door vleermuizen gebruikt als oriëntatiestructuur.

Beheereisen

1. Knip- en/of scheerwerkzaamheden worden alleen verricht in de periode tussen 15 juni tot 15 maart [22];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
4. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

5. *Pakket a*: De beheereenheid wordt jaarlijks éénmaal geknipt of geschoren;
6. *Pakket b*: De beheereenheid wordt in een cyclus van minimaal eenmaal per 3 jaar en maximaal eenmaal per 2 jaar geknipt of geschoren;
7. *Pakket b*: Nadat het knippen / scheren eens in de 2-3 jaar is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - het nummer van de beheereenheid
 - de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
 Melding is niet nodig bij pakket a.
8. Na het knippen of scheren heeft de heg een minimale hoogte van 0,8 meter;
9. Het gebruik van een klepelmaaier is niet toegestaan;
10. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
11. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid;
12. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische- of stobbenbehandeling worden bestreden;
13. Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden;
14. Het raster mag niet aan het element bevestigd worden;
15. Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
16. Bemesting is niet toegestaan;
17. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

PAKKETTEN	
22a	Jaarlijks knippen / scheren
22b	Eenmaal per 2-3 jaar knippen /scheren

L23 Struweelhaag

Beschrijving

Struweelhagen komen in heel Nederland voor. Struweelhagen vormen een belangrijk leefgebied voor aan struwelen en zomen gebonden flora en fauna van het cultuurlandschap zoals zomertortel en spotvogel. Ze zijn tevens van belang als voedselgebied en migratieroute voor zoogdieren als hazelmuis en bunzing. Voor de aanwezige fauna is het beter om niet in één keer de hele lengte van de struweelhaag af te zetten, maar dit in fasen te doen.

Beheereisen

1. Het afzetten van het element en snoeiwerkzaamheden worden verricht in de periode tussen 1 oktober en 15 maart. Het overige deel wordt in standgehouden [22];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
4. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

5. Overhangende takken kunnen gedurende het gehele jaar worden teruggesnoeid;
6. Gedurende de contractperiode wordt de struweelhaag éénmaal afgezet;
7. Nadat het groot onderhoud (afzetten) aan de struweelhaag is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
8. *Pakket a*: Na het snoeien heeft de haag een hoogte van tenminste 1,00 meter en een breedte van tenminste 0,8 meter;
9. Het gebruik van een klepelmaaier is niet toegestaan;
10. Struweelhagen langer dan 100 meter worden in minimaal twee fasen beheerd. Ca. 50% van het element wordt het ene jaar beheerd en ca. 50% wordt minimaal 2 jaar later beheerd;
11. Het snoeien kan gecombineerd worden met het vlechten van de haag;
12. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
13. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid;
14. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
15. Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden;
16. Het raster mag niet aan het element bevestigd worden;
17. Bemesting is niet toegestaan;
18. Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
19. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

PAKKETTEN	
23a	Snoeicyclus 5-7 jaar
23b	Snoeicyclus >12 jaar

L24 Struweelrand

Beschrijving

Struweelranden kunnen zich ontwikkelen vanuit een extensief beheerde situatie, of aangeplant worden. Afhankelijk van het beheer kunnen randen ontstaan die gedomineerd worden door ruigtekruiden, struiken of een combinatie van beide. Kenmerk van een struweelrand is dat deze zowel vrij liggend, als aansluitend aan een ander element kan liggen. Struweelranden zijn van groot belang voor de biodiversiteit vanwege hun functie als leefgebied voor vogels als braamsluiper, patrijs, geelgors, spotvogel, voor zoogdieren als de hazelmuis.

Beheereisen

1. Minimaal 5 % tot maximaal 50% van de beheereenheid is gesnoeid in de periode 1 november en 15 maart. Het overige deel wordt in stand gehouden [22];
2. Snoei – en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Minimaal 5 % tot maximaal 40 % van de beheereenheid is van 15 juli is geschoond en/of gemaaid in de periode 15 juli tot 15 maart [23];
4. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
5. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

6. Het deel van de rand met kruidachtige begroeiing mag maximaal 1 maal per 3 jaar worden gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd;
7. Nadat het groot onderhoud (snoeien, schonen of maaien) aan de struweelrand is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
1. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid;
2. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
3. Het element mag niet worden beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden;
4. Bemesting is niet toegestaan;
5. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element;
6. Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.

PAKKETTEN	
24a3	Struweelrand jaarlijks beheer + 1x periodiek beheer eens per 3 jaar + 1 x periodiek beheer 10e jaar
24a4	Struweelrand: jaarlijks beheer + 1x periodiek beheer eens per 3 jaar

L26 Half- en hoogstamboomgaard

Beschrijving

Een half- of hoogstamboomgaard is een boomgaard of boomweide met fruitrassen of notenbomen. Overall in Nederland komen ze voor. Het werkgebied van Collectief Rivierenland is het meest bekend om zijn fruitbomen. Een half- of hoogstamboomgaard is vaak in een cluster geplant en duidelijk afgescheiden van de omgeving.

Half- en hoogstamfruitboomgaarden zijn niet alleen landschappelijk van grote waarde, maar hebben vaak ook grote ecologische waarde door het voorkomen van in holten broedende vogels als steenuil. Daarnaast zijn ze ook van belang als broedgebied voor soorten als grauwe klauwier, diverse soorten spechten en kramsvogel en als leefgebied voor zoogdieren als bunzing, mits elementen als struwelen en oude loofbossen ook aanwezig zijn in de directe omgeving.

Beheereisen

1. Minimaal 30% tot maximaal 100% van de beheereenheid is gesnoeid in de periode 1 juli tot 15 maart. Het overige deel wordt in stand gehouden [22];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];

Aanvullende beheervoorschriften

4. Een half- en hoogstamboomgaard is een verzameling van fruitbomen, met een stam van minimaal 1,5 meter hoog en waarvan de onderbegroeiing bestaat uit een grazige vegetatie (geen gazon).
5. Het aandeel walnoot mag maximaal 10% bedragen.
6. Indien het appel of peer betreft wordt de boom tenminste eenmaal per 2 jaar gesnoeid. Andere soorten enkel vorm- of onderhoudsnoei indien nodig;
7. Nadat het groot onderhoud (snoeien) aan de boomgaard is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o het aantal bomen dat gesnoeid is
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
8. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
9. De stam van de hoogstamfruitboom mag niet beschadigd worden door maaiwerkzaamheden of vee en moet daarom (bij begrazing of beweiding) worden voorzien van een boomkorf/raster. De bescherming mag niet aan de boom bevestigd worden;
10. De onderbegroeiing wordt jaarlijks beweide, of de boomgaard wordt jaarlijks gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd;
11. Beweiding met als resultaat een kortgrazige kruidenrijke vegetatie heeft de voorkeur voor verbetering van het foerageergebied van doelsoorten als steenuil;
12. Bemesting met drijfmest, ruige mest (geen pluimveemest) of kalk is toegestaan, maar wordt aangepast aan het graslandbeheer voor het verkrijgen van een kruidenrijke vegetatie;
13. Bij bemesten van de boomgaard worden de fruitbomen en wortels niet beschadigd;
14. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid;
15. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

PAKKETT EN	
26a	Hoogstamboomgaard snoeien eens per 2 jaar
26b	Halfstamboomgaarden bij historische boerderijen

L27 Hakhoutbosje

Beschrijving

Boeren hebben al eeuwenlang behoefte aan hout voor allerlei doeleinden. Het kan hierbij gaan om brandhout, staken voor de groentetuin of hout voor gereedschapsstelen. Dit soort bosjes wordt in de volksmond ook wel geriefhoutbosjes genoemd. Dergelijke bosjes worden van oudsher als hakhout beheerd. Hakhoutbosjes zijn van groot belang voor de biodiversiteit vanwege hun functie als leefgebied voor diverse vogels en zoogdieren. Aanwezigheid van overstaanders (bomen die niet worden gekapt bij het periodieke onderhoud) verhoogt de ecologische waarde.

Een hakhoutbos(je) is een vrij liggend vlakvormig landschapselement, met inheemse bomen en/of struiken dat als hakhout wordt beheerd;

Beheereisen

1. De beheereenheid wordt gesnoeid of afgezet in de periode tussen 1 oktober en 15 maart [22];
2. Snoeiafval op rillen leggen in de beheereenheid [28] en / of
3. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
4. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
5. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

6. Minimaal 80% van het bosje wordt als hakhout beheerd en periodiek afgezet;
7. Gedurende de contractperiode wordt het hakhoutbosje éénmaal afgezet (= eindkap);
8. Nadat het groot onderhoud (afzetten) aan het hakhoutbosje is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
9. Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt;
10. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
11. Bemesting is niet toegestaan;
12. Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
13. Het element mag niet worden beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden;
14. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid;
15. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
16. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

PAKKETTEN	
27a2	Hakhoutbosje met langzaamgroeiende soorten (zomereik, wintereik, berk en haag beuk dominant) jaarlijks beheer + eindkap (cyclus 15 jaar)
27b2	Hakhoutbosje met snelgroeiende soorten (zwarte els en/of gewone es dominant) jaarlijks beheer + eindkap (cyclus 10 jaar)

L28 Griendje

Beschrijving

In bepaalde delen van het werkgebied van collectief Rivierenland, was het verbouwen van wilgen in moerassige streken lange tijd vrij gebruikelijk. Deze wilgen werden op enige tientallen centimeters boven de grond afgezet in een 4-6 jarige cyclus. Het hier vanaf komend hout (vaak wilgentenen genoemd) werd o.a. gebruikt als rijshout ter bescherming van waterkeringen. Deze wilgengrienden zijn ook nu nog in het landschap terug te vinden en het eraf komend hout wordt nog steeds gebruikt voor rijshout, maar kent inmiddels ook modernere toepassingen als tuinschermen etc.

Griendjes zijn onder andere van belang voor de biodiversiteit vanwege hun functie als leefgebied voor zoogdieren als de bunzing en vogels zoals ransuil, mits er overstaanders in de vorm van hoge of oude bomen aanwezig zijn.

Beheereisen

1. De beheereenheid wordt gesnoeid of afgezet in de periode tussen 1 oktober en 15 maart [22];
2. Snoeiafval op rillen leggen in de beheereenheid [28] en / of
3. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
4. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
5. De beheereenheid wordt niet beweide [11];

Aanvullende beheervoorschriften

6. Het element bestaat uit inheemse wilgensoorten en wordt geheel als griend beheerd en eenmaal in de contractperiode afgezet (=eindkap);
7. Nadat het groot onderhoud (afzetten) aan het griendje is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
8. Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt;
9. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
10. Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden;
11. Het raster mag niet aan het element bevestigd worden;
12. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid;
13. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
14. Bemesting is niet toegestaan;
15. Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
16. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

PAKKETTEN	
28a1	Griendje: jaarlijks beheer + 1 keer eindkap in beheerperiode (cyclus 4 jaar)

L29 Bosje

Beschrijving

Een bosje is een vlakvormige houtopstand die vroeger vaak aangeplant en beheerd werd als hakhout, maar doorgesloten is en niet meer als hakhout wordt beheerd. Dergelijke bosjes zijn, zeker in combinatie met aanliggende zomen en/of kruidenrijke perceelranden, van belang voor de biodiversiteit als leefgebied voor vogels als geelgors (gebruikt de bomen als zangplek), grote lijster, torenvalk en ransuil. Dit geldt ook voor zoogdieren als gewone dwergvleermuis en laatvlieger, mits er overstaanders in de vorm van hoge of oude bomen aanwezig zijn.

Beheereisen

1. De beheereenheid wordt gesnoeid of afgezet in de periode tussen 1 oktober en 15 maart [22];
2. Snoeiafval op rillen leggen in de beheereenheid [28] en / of
3. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
4. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
5. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervorschriften

6. Een bosje is minimaal 10 are en maximaal 1 hectare groot;
7. Overhangende takken kunnen gedurende het gehele jaar worden teruggesnoeid;
8. Het element wordt voor maximaal 80% beheerd als bos met hoog opgaande bomen;
9. Randen van het element worden als hakhout beheerd (minimaal 20% hakhout);
10. Gedurende de contractperiode wordt de rand éénmaal afgezet (=periodiek beheer);
11. Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt;
12. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
13. Nadat het groot onderhoud (afzetten van de randen) aan het bosje is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
 - o het nummer van de beheereenheid
 - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
 - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
14. Het element mag niet worden beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden;
15. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en jacobskruiskruid;
16. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, robinia en ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
17. Bemesting is niet toegestaan;
18. Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
19. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

PAKKETTEN	
29a2	Bossingel en Bosje jaarlijks beheer + periodiek beheer (15 jaar)

A13c1 Actief Randenbeheer Grasland (Waterschap Rivierenland)

Beschrijving

De beheereenheid bestaat uit een strook grasland van minimaal 4 meter breed langs een watervoerende sloot waarop geen bemesting en chemische gewasbescherming worden toegepast. Dit om emissiebeperking van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater te beperken.

Beheereisen

1. Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit Bijlage 1 zijn in transect aanwezig in de periode maart tot oktober (groeiseizoen) [19];
2. Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];

Aanvullende beheervorschriften

4. De randen zijn minimaal 4 meter breed en liggen aan de buitenkant van het perceel;
5. De beheereenheid wordt niet gescheurd, gefreesd of heringezaaid. Doorzaai is, na overleg en advies van het collectief, toegestaan om de kruidenrijkdom te vergroten;
6. Het desgewenst (ver)plaatsen van rasters, dusdanig dat het waterschap ongehinderd (maai)werkzaamheden aan de watergang kan uitvoeren met breedspoormaterieel (rij-, werkbreedte 4 meter);
7. Jaarlijks wordt voor 1 oktober gemaaid en binnen 7 dagen afgevoerd;
8. Op de randen wordt geen chemische onkruidbestrijding toegepast behoudens het pleksgewijs (max. 10% van de beheereenheid) en driftvrij bestrijden van probleemkruiden (brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en paardestaart);
9. Mechanische bestrijding van onkruiden d.m.v. maaien is pleksgewijs toegestaan;
10. Klepelen en bloten is niet toegestaan;
11. De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht;
12. Slootmaaisel dient binnen 7 dagen van de randen afgevoerd te worden.

PAKKETTEN	
13c1	Actief randenbeheer grasland (WRL)

A19a1 Actief Randenbeheer bouwland (Waterschap Rivierenland)

Beschrijving

De beheereenheid bestaat uit een 4 meter brede rand langs een watervoerende sloot met als doel emissiebeperking van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar oppervlaktewater (inclusief talud) waar ontwikkeling van de agrobiodiversiteit plaatsvindt.

Beheereisen

1. De beheereenheid bestaat van 15 mei tot 1 september uit gras of ingezaaide kruiden [9];
2. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

3. De rand is 4 meter breed langs A-waterlopen. Langs B- en C-waterlopen is de rand 3 of 4 meter;
4. De beheereenheid wordt niet gescheurd of gefreesd;
5. De beheereenheid wordt niet bemest;
6. Jaarlijks wordt minimaal 1 keer en maximaal 2 keer gemaaid in de periode vanaf 15 juni tot 1 oktober, waarbij het maaisel binnen 7 dagen wordt afgevoerd;
7. Mechanische bestrijding van onkruiden d.m.v. maaien is pleksgewijs toegestaan;
8. De rand kan incidenteel bereden worden ten behoeve van de bereikbaarheid van de gewassen op percelen en gebruikt worden voor slootonderhoud;
9. Sloopmaaisel dient binnen 7 dagen van de randen afgevoerd te worden;

PAKKETTEN	
19a1	Actief randenbeheer bouwland

Bijlage 1 Cumulatietabel

Cumulatie is het 'stapelen' van pakketten. In onderstaande tabel wordt in de tweede kolom aangegeven welke cumulatiemogelijkheden er binnen ANLb zijn. In de derde kolom wordt aangegeven op welk(e) terreintype(n) het pakket toegepast kan worden.

Pakket	Cumulatiemogelijkheden	Terrein
1	Cumulatie toegestaan met 7 en/of 8	Grasland
2	Cumulatie toegestaan met 4 en/of 8	Grasland
3	Cumulatie niet toegestaan	Grasland
4	Cumulatie toegestaan met 2 en/of 8	Grasland en/of bouwland
5	Cumulatie toegestaan met 7 en/of 8	Grasland
6	Cumulatie toegestaan met 7 en/of 8	Grasland
7	Alleen toegestaan in combinatie met 1, 5,6, en/of 8	Grasland
8	Cumulatie toegestaan met 1,2,4,5,6,7,13 en/of 30	Grasland en/of bouwland
9	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
10	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
11	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
12a	Cumulatie met 12b of 12c toegestaan	Landschapselement (sloot)
12b	Cumulatie met 12a toegestaan	Landschapselement (sloot)
12c	Cumulatie met 12a toegestaan	Landschapselement (sloot)
13	Cumulatie met 8 is toegestaan	Grasland
14	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
15	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
16	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
17	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
18	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
19	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
20	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
21	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
22	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
23	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
24	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
25	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
26	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
27	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
28	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
29	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
30	Cumulatie met 8 is toegestaan	Grasland
31	Cumulatie niet toegestaan	Grasland
32	Cumulatie niet toegestaan	Grasland
33	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
34	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
35	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
36	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
37	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland

Bijlage 2 Lijst met indicatorsoorten

In een transect van 100 meter lang en 4 meter breed dienen minimaal 4 verschillende soorten uit bovenstaande lijst met indicatorsoorten in het groeiseizoen (april t/m oktober) aanwezig te zijn.

Bosanemoon	Anemone nemorosa
Achillea soorten	Achillea millefolium, Achillia ptarmica
Gewone engelwortel	Angelica sylvestris
Kervel	Anthriscus cerefolium
Madeliefje	Bellis perennis
Dotterbloem	Caltha palustris
Campanulasoorten	Campanula rotundifolia, Campanula rapunculus
Pinksterbloem	Cardamine pratensis
Knikkende distel	Carduus nutans
Karwij	Carum carvi
Knoopkruid	Centaurea jacea
Hoornbloemsoorten	Cerastium arvense, Cerastium fontanum
Cichorei	div Cichorium soorten
Kale jonker	Cirsium palustre
Streepzaadsoorten	Crepis biennis, Crepis capillaris
Orchisoorten	div Dactylorhiza soorten
Wilde peen	Daucus carota
Slangenkruid	Echium vulgare
Lidrus	Equisetum palustre
Dopheide	Erica tetralix
Kruisdistel	Eryngium campestre
Gewone reigersbek	Erodium cicutarium
Koninginnekruid	Eupatorium cannabinum
Moerasspirea	Filipendula ulmara
Walstrosoorten	div Galium soorten
Ooievaarsbeksoorten	Geranium molle, Geranium pratense
Hondsdrif	Glechoma hederacea
Muizenoor	Hieracium pilosella
Hertshooisoorten	div. Hypericum soorten
Gewoon biggenkruid	Hypochaeris radicata
Gele lis	Iris pseudacorus
Zandblauwtje	Jasione montana
Veldlathyrus	Lathyrus pratensis
Leeuwentandsoorten	Leontodon autumnalis, Leontodon saxatilis
Gewone margriet	Leucanthemum vulgare
Rolklaversoorten	div Lotus soorten
Echte koekoeksbloem	Lychnis flos-cuculi
Wederiksoorten	div Lysimachia soorten
Grote kattenstaart	Lythrum salicaria
Hopklaver	Medicago lupulina
Watermunt	Mentha aquatica
Vergeet-mij-nietje soorten	div Myosotis soorten
Gagel	Myrica gale
Pijptorkruid	Oenanthe fistulosa
Klein vogelpootje	Ornithopus perpusillus
Wilde marjolein	Origanum vulgare
Veenwortel	Persicaria amphibia
Varkenskarwij	peucedanum carvifolia

Smalle weegbree	Plantago lanceolata
Vleugeltjesbloem	Polygala vulgaris
Potentilla soorten	div Potentilla soorten
primula-soorten	div primula soorten
Brunel	Prunella vulgaris
boterbloemsoorten m.u.v. blaartrekkende boterbloem	div Ranunculus soorten
Ratelaarsoorten	Rhinantus angustifolius, Rhinantus minor
zuring soorten m.u.v. ridderzuring	div Rumex soorten
Kruipwilg	Salix repens
Veldsalie	Salvia pratensis
Blaauw glidkruid	Scutellaria galericulata
Silensoorten	div Silene soorten
Moerasandoorn	Stachys palustris
Grasmuur	Stellaria graminea
Blaauwe knoop	Succisa pratensis
Boerenwormkruid	Tanacetum vulgare
Paardenbloem	Taraxacum officinale
Poelruit	Thalictrum flavum
Wilde tijm	Thymus serpyllum
Gele morgenster	Tragopogon pratensis
Klaversoorten	div Trifolium soorten
Echte valeriaan	Valeriana officinalis
Ereprijssoorten	div Veronica soorten
Wikkesoorten, m.u.v voederwikke	div Vicia soorten

Bijlage 3 Checklist onkruidbestrijding

Deze checklist maakt onderdeel uit van het protocol 'Gebruik herbiciden in pakketten Open akkerland'. Uitgangspunt van het protocol is dat de grootst mogelijke zorgvuldigheid toegepast wordt bij volveldse bespuitingen van herbiciden op percelen met akkervogelpakketten. Dit met als doel om het gebruik van herbiciden tot het minimum te beperken.

Als u gebruik wil maken van chemische onkruidbestrijding, is het noodzakelijk dat u vooraf onderstaand checklist invult en deze ter beoordeling voorlegt aan de coördinator / contactpersoon van collectief Rivierenland

Pas na akkoord van Rivierenland is het toegestaan (pleksgewijs) chemisch onkruid te bestrijden.

Wat doet u met het ingevulde formulier?

Deze checklist dient u als deelnemer ANLb in te vullen voorafgaand aan de eerste bespuiting. Heeft u één of meerdere vragen met 'nee' beantwoord, dan dient u contact op te nemen met het collectief. Zij zullen met u kijken of u wel/niet in aanmerking komt voor het gebruik van herbiciden in akkervogelpakketten. In alle andere gevallen willen wij u verzoeken uw ingevulde checklist te bewaren in uw administratie en een kopie hiervan te sturen naar het Collectief. Dit kan bij voorkeur per email naar: info@collectiefrivierenland.nl of per post naar het adres onderaan deze pagina. Vergeet niet om de checklist te voorzien van datum en te ondertekenen.

Bedrijfsgegevens

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Telnr:

Email:

KvK nummer:

1 Perceelskeuze

1.1	Perceel bestaat uit bouwland	☐ ja	☐ nee
1.2	Perceel kent in jaren voorafgaand normale gewasrotatie en landbouwkundig beheer	☐ ja	☐ nee
1.3	Onkruidbestrijding heeft in voorgaande jaren op gangbare wijze plaatsgevonden	☐ ja	☐ nee
1.4	Perceel kent normale onkruiddruk	☐ ja	☐ nee
1.5	Op perceel is in de twee jaren voorafgaand geen grond van buitenaf aangevoerd dat afkomstig is van slootkanten of braakliggend terrein	☐ ja	☐ nee

2 Zaadmengsel

2.1	Er is uitsluitend zaad gebruikt dat voorgeschreven en/of geleverd is door het collectief	☐ ja	☐ nee
2.2	De door het collectief voorgeschreven hoeveelheid zaaizaad is gebruikt	☐ ja	☐ nee
2.3	Indien bij 2.2 dit om wat voor reden dan ook niet is gebeurt, is het collectief daarvan in kennis gesteld.	☐ ja	☐ nee
2.4	Indien er overgezaaid is (verstuiving/vorst) is dit aan het collectief gemeld.	☐ ja	☐ nee
2.5	Er is rekening gehouden met de meest gunstige zaaioomstandigheden (vocht en temperatuur)	☐ ja	☐ nee
2.6	Er is ingezaaid vòòr de in de beheervorschriften genoemde uiterste zaaidatum	☐ ja	☐ nee

3 Bemesting (facultatief)

- 3.1 Het perceel is niet bemest met organische mest of compost met daarin onkruidzaden, welke eenmaal tot ontwikkeling gekomen, chemisch bestreden zouden moeten worden ja nee

4 Grondbewerking

- 4.1 Voor de inzaai is een kerende grondbewerking uitgevoerd ja nee
4.2 Er is bij inzaai in het voorjaar minimaal één keer gebruik gemaakt van de "valszaaibedmethode" ja nee

5 Beheereisen (facultatief)

- 5.1 Tussen 1 maart en 15 september is het beheerperceel tweemaal gemaaid volgens het heersende maairegime ja nee nvt
5.2 In het derde of het vierde beheerjaar is de gehele beheereenheid tussen 1 september en 15 april geploegd en opnieuw ingezaaid ja nee nvt
5.3 Tussen het moment van grondbewerking en inzaai is onkruidvorming tegengegaan middels extra grondbewerking. ja nee

6 Onkruidbestrijding

- 6.1 U kunt probleemonkruiden herkennen ja nee
6.2 Probleemonkruiden zijn vanaf het moment van inzaai effectief pleksgewijs bestreden. ja nee
6.3 Ten tijde van de mogelijkheid tot maaien heeft u zoveel mogelijk de veronkruidde plekken uitgemaaid ja nee nvt
6.4 U heeft bij de bestrijding binnen de beheermogelijkheden zoveel mogelijk rekening gehouden met het bloeitijdstip(zaadvorming) van probleemonkruiden ja nee
6.5 Indien u besluit over te gaan op onkruidbestrijding op perceel niveau heeft u zich er vooraf van vergewist al het mogelijke te hebben gedaan om probleemonkruiden te bestrijden ja nee
6.6 Voor de bestrijding van probleemonkruiden zijn enkel de officieel toegelaten middelen gebruikt ja nee
6.7 U bent in het bezit van een geldige spuitlicentie ja nee
6.8 U werkt met een SKL goedgekeurde spuit ja nee
6.9 U noteert het gebruikte middel en de datum van toepassing in uw administratie ja nee
6.10 U voert de bespuiting daar waar mogelijk uit vanuit het naastgelegen gewas om hiermee het berijden van de akkerrand zoveel mogelijk te voorkomen ja nee
6.11 U doet minimaal 1 week voorafgaand aan de bespuiting per email melding van de voorgenomen bespuiting bij het collectief (info@collectiefrivierenland.nl) ja nee

Datum:

Plaats:

Naam:

Handtekening:

Collectief Rivierenland
Postbus 2085
6802 CB Arnhem
info@collectiefrivierenland.nl

Bijlage 4 Overzicht beheervergoedingen

In onderstaand overzicht staat de beheervergoeding per pakketvariant per jaar voor de periode t/m 2021. De vergoedingen worden na afloop van een beheerjaar (1 jan t/m 31 dec) uitbetaald aan de deelnemer.

Code	Pakketnaam	Pakketvariant		Jaarlijkse vergoeding (€)	Eenheid		
A01	Grasland met rustperiode	a	Rust van 1 april tot 1 juni	333,39	Hectare		
		b	Rust van 1 april tot 8 juni	485,90	Hectare		
		c	Rust van 1 april tot 15 juni	649,70	Hectare		
		d	Rust van 1 april tot 22 juni	731,30	Hectare		
		l	Rust van 1 mei tot 15 juni, voorweiden	273,80	Hectare		
		m	Rust van 8 mei tot 22 juni, voorweiden	273,80	Hectare		
A02	Kuikenvelden	a	Periode 1 mei tot 1 augustus, 2 weken	304,38	Hectare		
		b	Periode 1 mei tot 1 augustus, 3 weken	456,89	Hectare		
		c	Periode 1 mei tot 1 augustus, 4 weken	609,39	Hectare		
		d	Periode 1 mei tot 1 augustus, 5 weken	761,90	Hectare		
		e	Periode 1 mei tot 1 augustus, 6 weken	914,41	Hectare		
A03	Plas-dras	a	Inundatie van 15 februari tot 15 april	912,33	Hectare		
		b	Inundatie van 15 februari tot 15 mei	1.447,35	Hectare		
		c	Inundatie van 15 februari tot 15 juni	2.403,37	Hectare		
		e	Greppel inundatie van 15 februari tot 15 april	912,33	Hectare		
		f	Greppel inundatie van 15 februari tot 15 mei	1.447,35	Hectare		
		g	Greppel inundatie van 15 februari tot 15 juni	2.403,37	Hectare		
		A04	Legselbeheer	a 1	Nestbescherming op grasland of bouwland	20,00	Hectare (basisvergoeding)
	<i>Aanvulling gevonden nesten:</i>			+	Kievit	30,00	Nest
					Tureluur	80,00	Nest
					Grutto	80,00	Nest
					Wulp	80,00	Nest
					Slobeend	80,00	Nest
					Zomertaling	100,00	Nest
				b	Rustperiode op bouwland van 1 april tot 15 mei	351,65	Hectare
A05	Kruidenrijk grasland			a	Rustperiode van 1 april tot 15 juni	1.250,54	Hectare
		b	Rustperiode van 1 april tot 22 juni	1.438,21	Hectare		
		c	Rustperiode van 1 april tot 1 juli	1.545,45	Hectare		
		d	Rustperiode van 1 april tot 8 juli	1.652,69	Hectare		
		e	Rustperiode van 1 april tot 15 juli	1.727,76	Hectare		
		f	Rustperiode van 1 april tot 22 juli	1.802,83	Hectare		
		g	Rustperiode van 1 april tot 1 augustus	1.877,89	Hectare		
		h	Rand, klasse A, 4 verschillende indicatorsoorten	1.062,87	Hectare		
		i	Rand, klasse B, 8 verschillende indicatorsoorten	1.196,92	Hectare		
A06	Extensief beweid grasland	a	Beweiding 1 april tot 15 juni, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE / ha	581,08	Hectare		
		b	Beweiding 1 april tot 15 oktober, maximaal 0,5 GVE/ha	1.947,60	Hectare		
		c	Beweiding 1 april tot 15 juni, minimaal 1 en maximaal 3 GVE / ha	398,43	Hectare		
A07	Ruige mest	a	Ruige mest rijland	115,60	Hectare		
A08	Hoog waterpeil	a	Verhoging 20 cm, 1 februari tot 15 juni	105,05	Hectare		
		b	Verhoging 30 cm, 1 februari tot 15 juni	157,58	Hectare		
		c	Verhoging 40 cm, 1 februari tot 15 juni	210,10	Hectare		
L09	Poel en klein historisch water	f 1	Jaarlijks beheer + eens in de 10 jaar opschonen binnen beheerperiode < 175 m2	108,30	Stuk		
		i 1	Jaarlijks beheer + eens in de 10 jaar opschonen	202,38	Stuk		

			binnen beheerperiode > 175 m2		
L10	Natuurvriendelijke oever	a	Natuurvriendelijke oever	0,52	Meter
		b	Natuurvriendelijke oever met schapenbegrazing	0,52	Meter
L11	Rietzoom en klein rietperceel	a	Smalle rietzoom	0,56	Meter
		b	Brede rietzoom en rietperceel	803,97	Hectare
L12	Duurzaam slootbeheer	a	Baggeren met de baggerpomp	0,15	Meter
		b	Ecologisch slootschonen	0,10	Meter
		c	Ecologisch slootschonen voor krabbescheer	0,06	Meter
A13	Botanisch grasland	a	Botanisch weiland	1.206,16	Hectare
		b	Botanisch hooiland	1.377,71	Hectare
		c	Botanische weiderand	1.206,16	Hectare
		d	Botanisch hooilandrand	1.532,03	Hectare
A13	Kwartelkoning grasland	b 1	Botanisch hooiland t.b.v. kwartelkoning	1.377,71	Hectare
		e	Botanisch hooiland met rust van 15 juni tot 20 juli	1.802,83	Hectare
		f	Botanisch hooiland met rust van 15 juni tot 3 augustus	1.877,89	Hectare
		g	Botanisch hooiland met rust van 15 juni tot 17 augustus	2.028,03	Hectare
A13	Botanisch grasland	c 1	Actief randenbeheer grasland (WRL)	1.206,16	Hectare
A15	Wintervoedselakker	a 1	Wintervoedselakker 15 mei tot 15 maart, klei	2.530,38	Hectare
		a 2	Wintervoedselakker 15 mei tot 15 maart, zand	2.012,65	Hectare
A18	Kruidenrijke akker	a 1	Drie van vijf jaar graan	1.294,32	Hectare
		b 1	Vier van vijf jaar graan	1.666,22	Hectare
A19	Kruidenrijke akkerrand	g 1	Kruidenrijke akkerrand, klei	2.530,38	Hectare
		g 2	Kruidenrijke akkerrand, zand	2.012,65	Hectare
A19	Kruidenrijk grasland	a 1	Actief randenbeheer bouwland (WRL)	1.953,13	Hectare
L20	Houtwal en houtsingel	c 6	Jaarlijks beheer + eindkap cyclus 10 jaar	6.591,21	Hectare
		c 7	Jaarlijks beheer + eindkap cyclus 25 jaar	4.992,68	Hectare
		e 3	Eindkap cyclus 10-12 jaar	4.310,16	Hectare
L20	Elzensingel	b 4	Elzensingel >75% bedekking jaarlijks beheer + periodiek beheer 7e of 14e jaar bij cyclus 21 jaar	1,05	Meter
L21	Knotbomenrijen	a 4	Knotbomenrij diameter < 20 cm	2,75	Stuk
		a 5	Knotbomenrij diameter 20-60 cm	8,59	Stuk
		a 6	Knotbomenrij diameter > 60 cm	10,76	Stuk
L22	Knip- en scheerheg	a	Beheer jaarlijks	2,72	meter
		b	Beheer elke 2 á 3 jaar	1,74	Meter
L23	Struweelhaag	a	Struweelhaag cyclus 5-7 jaar	2,36	Meter
		b	Struweelhaag cyclus >12 jaar	1,64	Meter
L24	Struweelrand	a 3	Struweelrand jaarlijks beheer + 1 x periodiek beheer eens per 3 jaar + 1 x periodiek beheer 10e jaar	1.589,70	Hectare
		a 4	Struweelrand jaarlijks beheer + 1 x periodiek beheer eens per 3 jaar	233,90	Hectare
L26	Half- en hoogstamboomgaard	a	Hoogstamboomgaard	1.618,31	Hectare
		b	Halfstamboomgaard bij historische boerderij	1.618,31	Hectare
L27	Hakhoutbosje	a 2	Hakhoutbosje met langzaam groeiende soorten: jaarlijks beheer + eindkap (cyclus 15 jaar)	2.059,49	Hectare
		b 2	hakhoutbosje met snel groeiende soorten: jaarlijks beheer + eindkap (cyclus 10 jaar)	2.712,87	Hectare
L28	Griendje	a 1	Griendje jaarlijks beheer + 1 keer eindkap in beheerperiode (cyclus 4 jaar)	2.104,85	Hectare
L29	Bosje	a 2	Bossingel en Bosje jaarlijks beheer + periodiek beheer (15 jaar)	3.907,03	Hectare

CONTACT

Bij vragen over uw beheer kunt u contact opnemen met onze coördinatoren:

ANV	Coordinator	Email	Telefoon
Tieler-en Culemborger Waarden	Peter van Noord	peter.vannoord@collectiefrivierenland.nl	06-55834532
Lingestreek	Kees Mientjes	kees.mientjes@collectiefrivierenland.nl	06-57267963
De Capreton	Theo van Goch	theo.vangoch@collectiefrivierenland.nl	06-26682728
Maas en Waal	Hotze hofstra	hotze.hofstra@collectiefrivierenland.nl	06-45633027
Vereniging Streekbeheer Rijnstromen	Marije Slijkhuis	marije.slijkhuis@collectiefrivierenland.nl	06-12534317
De Ploegdriever	Bart Willers	bart.willers@collectiefrivierenland.nl	06-13021003

Voor algemene vragen en meer informatie over agrarisch natuur- en landschapsbeheer kunt u een email sturen naar ons algemene adres: info@collectiefrivierenland.nl.

Collectief Rivierenland
Postbus 2085
6802 CB Arnhem